

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-2

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Medailon z hrobu 914/803 z kostela sv. Kříže v Javorníku (obr. 22, str. 191). Medallion from grave Nr. 914/803 in the St. Cross Church in Javorník (Fig. 22, Pg. Nr. 191).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

V prostoru před budovou České pošty na ulici Nádražní byly nalezeny pozůstatky kulturních vrstev. Nejstarší nálezy lze datovat do období vrcholného středověku, většinu však tvoří keramická náplň spadající do období 16. století. V nejsvrchnějších vrstvách se pak objevily nálezy novověkého charakteru.

Zdeněk Hájek, Hana Koubková

Resumé

Tetčice (Brno-venkov District), Nádražní Street. Middle Ages. Modern period. Settlement. Rescue excavation.

TIŠNOV (OKR. BRNO-VENKOV)

Ulice Klášterská a Na Loukách. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2015 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum v severozápadní části intravilánu města v souvislosti s přeložkou silnice III/3771. Trasa přeložky o celkové délce 596 m začínala u železničního přejezdu na severozápadním konci ulice Klášterská, odkud byla vedena souběžně se zástavbou této ulice po pozemcích bývalého a nyní zavezeného Mlýnského náhonu. V místě, kde se ulice Klášterská odklání levostranným obloukem do centra Tišnova, se trasa stáčela naopak doprava ke konci ulice Na Loukách a po okraji železničního přejezdu pokračovala mezi skladovacími objekty souběžně s železniční tratí až k napojení na stávající okružní křižovatku v ulici Janáčkova. Porušení archeologických situací v podobě zdí bylo zaznamenáno na parcelách č. 482, 2301, 2303, 2323/1, 2375/1, 2375/9, 2645 a 2750 v severozápadní polovině trasy přeložky. Přesná poloha prostoru je na ZM ČR 1:10 000, list 24-32-02 určena krajními body o souřadnicích 119:216, 141:193, 143:195 a 120:219 mm od Z:J s. č.

Jednalo se především o kamenné opěrné zdi původní komunikace v ulici Klášterská a kamenné zdi zpevňující břehy středověkého Mlýnského náhonu, zavezeného na konci 70. let 20. století. V místě, kde Klášterská ulice obloukem odbočuje od trasy přeložky směrem do centra, bylo zachyceno patrně schodišřové prolomení ve zpevnění severovýchodního břehu, které dříve umožňovalo přístup k vodě. Uvedené konstrukce lze snad ztotožnit s ochranou okresní silnice před povodněmi, vybudovanou v roce 1936 (Doležel *et al.* 2013, 407). Kromě nich byly také registrovány sporadické pozůstatky původní zástavby, lemující levou stranu Mlýnského náhonu v Klášterské ulici a romanticky označované jako Benátky. Dataci těchto domů je možné s ohledem na absenci movitého archeologického materiálu

provést opět jen na základě historických pramenů. První stavba na parcele č. 482 musela vzniknout v rozmezí let 1728 až 1826, neboť je zakreslena na nejstarší indikační skice Tišnova, zatímco na vedutě od K. J. Vokouna ještě chybí, druhá na parcele č. 2750 je pak zaznamenána až na mladší indikační skice z roku 1879.

Michal Přichystal

Literatura

Doležel, J., Lacina, J., Zacpal, J. (eds.) 2013: *Tišnov. Příroda – Dějiny – Památky – Lidé*. Tišnov: Město Tišnov.

Resumé

Tišnov (Bez. Brno-venkov), Straßen Klášterská und Na Loukách. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

Ulice Dlouhá. Vrcholný středověk, novověk. Hradba. Stratigrafie. Předstihový výzkum.

V souvislosti s výstavbou nového bytového domu v ulici Dlouhá v centru Uherského Hradiště proběhl na parcele č. 1259/2 v červnu 2015 předstihový archeologický výzkum. Před započítím stavebních prací byly na ploše určené k zástavbě položeny dvě zjišťovací sondy. První z nich o rozměrech 12,8 × 2,3 m a hloubce 3,3 m měla za cíl ověřit předpokládaný průběh středověkých hradeb královského města. Na základě starých ikonografií a mapových podkladů bylo možné jejich průběh na předmětné parcele oprávněně očekávat. Nasvědčovaly tomu také předcházející archeologické akce na ulici Dlouhá a v blízkém okolí, při kterých byly v rámci revitalizace kanalizace objeveny situace interpretované jako destrukce vnější strany hradby (Menoušková 2009a, 185; 2009b; 2010). V sondě se podařilo objevit relikv tělesa kamenné hradby, jejíž výstavba byla podle písemných pramenů realizována v průběhu 14. století. Tuto dataci potvrdily na zkoumaném úseku opevnění i zjištěné archeologické situace. Mimo samotné hradby zděné z lomového pískovce pojeného kvalitní vápeno-píscitou maltou byl učiněn také zajímavý nález vydřevěné kanalizační stoky, která probíhala v úseku podél samotné hradby (obr. 64). S touto konstrukcí pak souvisí také dvě zhruba půl metru dlouhé proluky v hradbě, které měly patrně sloužit k odtoku odpadní a dešťové vody ven z města. V sondě byla rovněž zdokumentována bohatá stratigrafie dokládající zde vývoj osídlení od lokačního horizontu 2. poloviny 13. století až do moderní doby. Vrstvy ani nálezy

velkomoravského stáří se na zkoumané parcele nepodařilo doložit. Středověká souvrství byla čteně porušena mladšími renesančními a barokními zásahy. Zachycena byla mimo jiné i raně novověká kanalizační výpusť tvořená dvěma prozhlabenými pískovcovými koryty a vezděná do původní středověké hradby pálenými cihlami. Z dalších struktur stojí za zmínku zdokumentovaný profil vápenné jámy a reliktů základů či suterénu novověkých staveb. Mezi nejmladší zjištěné situace patří část zachovaného pochozího horizontu z poloviny 20. století v podobě dlažby z kamenných kostek, která spočívala cca 50 cm pod současným povrchem. Díky dokumentaci této situace si tak můžeme udělat představu o množství navážek, které za posledních několik desetiletí utvořily aktuální uroveň terénu.

Ze získaných archeologických nálezů středověkého stáří stojí za pozornost zejména vzácný nález kompletně zachovaného zlatého řetízku a drobné stříbrné plakety, patrně poutního odznaku, s vyraženým vegetabilním motivem, pocházející z báze odpadní stoky. Tyto artefakty doplňuje široká paleta fragmentů kuchyňské a stolní keramiky, množství úlomků zvířecích kostí a zlomků skleněných nádob i železných předmětů. Díky trvale vlhkému prostředí v podmáčených podložních jílech se dochovaly drobné předměty ze dřeva a překvapivě také pestrá škála semínek rostlin, zlomků pecek a skořápek. Vzhledem k tomu, že část prokopaných sedimentů byla odebrána a proplavena na plavíci lince, podařilo se získat také velmi drobné předměty, jako například drobný kostěný a jantarový korálek nebo hlavička bronzového špendlíku.

Ve druhé sondě o rozměrech 3 × 2,2 m a hloubce 2,5 m se podařilo zdokumentovat pozůstatky části kamenné stavby, jejíž vznik lze klást patrně již do 1. poloviny 14. století. Pod sledem recentních a novověkých vrstev byly odkryty kamenné základy dvou vývojových fází zděné stavby původně orientované v ose severovýchod – jihozápad, tedy kolmo k průběhu v blízkosti probíhající hradby (obr. 65). Spodní středověké zdivo pojené vápenno-písčitou maltou bylo založeno do starší vrcholně středověké vrstvy z 2. poloviny 13. století, později v průběhu raného novověku byla stavba přestavěna, přičemž mladší zdivo bylo o 35 – 40 cm jižněji odskočeno od původní osy a bylo lepeno pouze světle žlutohnědým plastickým jílem. Archeologické situace z druhé sondy jsou dalším důležitým vodítkem k řešení otázky vývoje a orientace původní středověké parcelace v Uherském Hradišti.

Předstihovým výzkumem na ulici Dlouhá se podařilo ověřit průběh kamenného středověkého opevnění Uherského hradiště ze 14. století. Získat se podařilo i další cenné poznatky o jejím následném vývoji a zániku. Archeologické nálezy i paleobotanický materiál jsou uloženy ve sbírkách Slováckého muzea v Uherském Hradišti.

Jaroslav Bartík, Tomáš Chrástek, Jiří Novotný

Obr. 64. Uherské Hradiště, ulice Dlouhá. Pohled na sondu 1 s odkrytým torzem tělesa vrcholně středověké hradby a zbytky výdřevy odvodňovací stoky (foto J. Bartík).

Fig. 64. Uherské Hradiště, Dlouhá Street. A view of the probe 1 with bared torso of high medieval rampart and the remains of wooden sewer (photo by J. Bartík).

Obr. 65. Uherské Hradiště, ulice Dlouhá. Pohled na stratigrafii v sondě 2 s pozůstatky dvou fází kamenného zdiva (foto J. Bartík).

Fig. 65. Uherské Hradiště, Dlouhá Street. View of the stratigraphy in probe 2 with the remains of two phases of stone walls (photo by J. Bartík).

Literatura

Menoušková, D. 2009a: Archeologické výzkumy v Uherském Hradišti a Uherském Ostrohu v letech 2005 – 2008. *Slovácko* 50, 175–193.

Menoušková, D. 2009b: *Uherské Hradiště – ul. Dlouhá, ul. Sojákova – kanalizace SVAK/PROMONT*. Nálezová zpráva č. 779/09. Uloženo: Archiv Archeologického oddělení Slovákého muzea.

Menoušková, D. 2010: Nové poznatky k průběhu středověkého a raně novověkého opevnění Uherského Hradiště. *Slovácko* 51, 151–165.

Resumé

Uherské Hradiště (Uherské Hradiště District), Dlouhá Street. Middle Age. Modern Period. Rampart. Stratigraphy. Preventive excavation.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (K. Ú. SADY, OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

Ulice Spálená. Vrcholný středověk, novověk. Stratigrafie. Záchranný výzkum.

V souvislosti s revitalizací vodního řádu proběhl v letních měsících roku 2015 archeologický dohled a na něj navazující záchranný archeologický výzkum v Uherském Hradišti místní části Sady v ulicích Ztracená, Vřesová, Malostranská a Spálená. Výše zmíněné ulice utvářejí střed obce s návší a centrální zástavbou, která je na jihu lemována železniční tratí (tzv. vlárskou dráhou) spojující Kunovice a Uherský Brod a silnicí E50 (Brno – Trenčín). Od severu je poloha ohraničena ulicí Solná cesta, probíhající obcí ve směru severozápad – jihovýchod. Severně od ulice Solná se terén zvedá a přechází do Sadské výšiny s farním kostelem Narození Panny Marie. Z hlediska geografické polohy se výkopy dotčená oblast nachází na terase pravého břehu řeky Olšavy zhruba 150 – 230 m severně od jednoho z jejích meandrů. Podloží zájmového území tvoří račanská jednotka magurského flyšového příkrovu, který je pokryt jílovitopísčnými říčními sedimenty. Nadmořská výška se zde pohybuje okolo 180 m.

Výkopové práce byly realizovány formou liniových výkopů, jež byly vedeny středem vozovky převážně v trase stávajícího vodovodu. Kromě hlavního vedení vodovodního potrubí byly dokumentovány i nové přípojky k přiléhajícím rodinným domům. Archeologicky pozitivní situace se podařilo zjistit při severním vyústění ulice Spálená, respektive na její křižovatce s ulicí Solná

cesta. Přibližně 3,5 m severozápadně od domu č. p. 47 byl v liniovém výkopu zachycen 2,7 m dlouhý úsek stratigrafie tvořený střídavě uloženými antropogenními a náplavovými hlinito-jílovitými vrstvami (obr. 66). Severní okraj profilu lze vztáhnout ke koordinátám 49°03'04.88"N, 17°28'47.94"E (WGS 84). Dále k jihu ve směru průběhu ulice Spálená byl naneštěstí po obou stranách výkopu stratigrafický sled vrstev porušen či zcela zničen recentními výkopy inženýrských sítí. Jen ojediněle se objevily útržkovitě dochované zbytky pozdně novověkých vrstev. Nejmladší zachycené situace ve zdokumentovaném profilu představuje asfaltový povrch současné vozovky (kontext 100) a pod ním spočívající navážkové horizonty novověkého stáří (kontext 101, 102) promísené kameny a zbytky stavební sutě. Pod nimi se nacházely náplavové uloženiny (kontext 103, 104), které střídala hnědošedá vrcholně středověká vrstva (kontext 105) a dalších 25 – 30 cm mocný náplavový horizont (kontext 106). Spodní část profilu nasedajícího na geologické podloží pak byla tvořena opět tmavě zbarvenými vrstvami rámcově datovatelnými na základě nepočetných nálezů keramiky opět do období vrcholného středověku. Maximální mocnost profilu činila 182 cm od aktuální úrovně terénu. Kromě nálezů keramiky byla determinována také sporadická přítomnost uhlíků, drobných zlomků mazanice a zvířecích kostí (obr. 66).

Obec Sady je dnes součástí města Uherské Hradiště. První písemná zmínka pochází z roku 1078. Roku 1301 je podle listiny krále Václava II. v majetku města dnešního Uherského Hradiště. Její původní název Derfle (Derffle 1520, Dörrfle 1671, Dörfel 1718, 1872) byl změněn na dnešní v roce 1952 podle místní trati (Zemek 1982, 661–663). Z hlediska historie archeologického bádání prosluly Sady především díky výzkumům V. Hrubého, který zkoumal rozsáhlý velkomoravský komplex na Sadské výšině (Galuška 1996). Uvažuje se, že obec samotná vznikla jako důsledek kolonizačního snažení pánů z Kunovic v návaznosti právě na velkomoravské období. Potvrzují to nálezy z 9. – 11. století z tratě Dolní Kotvice, kde bylo archeologickým výzkumem ze 70. let 20. století zjištěno rozsáhlé slovanské sídliště (Marešová 1985). V 15. století patřila obec pánům z Kunovic. Po česko-uherských válkách (tedy kolem roku 1467) obec zpustla. Roku 1497 předal Jan z Kunovic obec Mikuláši z Klokočné jako součást zboží při kostele v Kunovicích (Zemek 1982, 661–663). Ve zdokumentované stratigrafii se neobjevily žádné požárové a zánikové horizonty ukazující na násilný zánik. Interpretace vypovídají zjištěné vrstvy spíše vývoji terénu v období vrcholného středověku a novověku, kdy byly nepřilíh mocné odpadové a navážkové vrstvy pravidelně překrývány sledem jemnozrnného naplaveného materiálu svědčícího pravděpodobně o čených záplavách v těchto místech, souvisejících s blízkostí toku řeky Olšavy.

Závěrem lze konstatovat, že i přes poměrně vysoký archeologický potenciál zájmové oblasti, vzhledem k dosud známým nálezům z okolí, můžeme v jižním úseku